

Oo! Tää on ihanaa! – Emotionaalisten tilojen kielelliset ilmaukset

1. Johdanto

Olemme kiinnostuneita suomen nykykielestä, nykysuomen rakenteesta ja suomalaisten reagointitavoista. Sen perusteella halusimme saada tietää, miten suomalaiset osoittavat suhtautumista keskusteltavaan asiaan ja mitä kielellisiä ilmauksia he käyttävät eri puhetilanteissa. Meitä kiinnostaa se, mitä suomalaiset sanovat, kun he ovat iloisia, surullisia, vihaisia, hämmästyneitä, ärsyntyneitä, pelästyneitä ja kun he pitävät tai eivät pidä jostakin (esimerkiksi ruoasta, hajusta). Aiheenamme on siis *Emotionaalisten tilojen kielelliset ilmaukset*.

2. Tutkimuksen esittely

Aihetta tutkineen Seija Tuovilan väitöskirjan perusteella tärkeimpiä tunteita suomalaisille ovat viha, ilo, rakkaus ja suru. Jotkut sanat ilmaisevat puhujan tunteita suoraan. Näihin sanoihin kuuluvat ennen kaikkea interjektiot eli huudahdussanat ja kirosanat. Tuovilan tutkimuksessa korostetaan myös sitä, että jokaisen kielen sanastosta löytyy nimityksiä vain kulttuurisesti tärkeille tunteille.

Tunne-sanana määrittelemisessä käytetään usein vierasperäisiä sanoja *emootio* ja *affekti*. Ison suomen kieliopin mukaan affektiset konstruktio antavat puheelle lisämerkitystä. Affektisilla keinoilla puhuja osoittaa suhtautumistaan puheena olevaan asiaan tai puhekumppaniinsa. Niiden avulla puhuja voi myös ilmaista tunteita. Affektisuuteen kuuluvat haukkuma-, voima- ja kirosanat, interjektio eli huudahdussanat ja affektiset johdokset.

Interjektio ilmaisevat erilaisia tunteita ja sen vuoksi ne ryhmitellään niiden ilmaistemien tunnetilojen mukaan: esimerkiksi inhoa ilmaisevat sanat ovat *hyi*, *yäk*, *jak*. Interjektio voi esiintyä joko itsenäisenä (*Voihan nenä!*) tai toisen ilmauksen jäsenenä (*Voi voi, hän on sairas!*).

Kirosanat eli voimasanat ovat alatyylisiä sanoja, joiden tarkoituksena on painottaa sanottua ja kuvastaa sanojen voimallista tunnetta. Yleisin kirosanoilla ilmaistu tunne on tyytymättömyys. Kirosanoja käytetään usein kehoitusmuotoisissa loukkauksissa. Tutkimuksessamme kuitenkin yritimme kiinnittää huomiota huudahdussanoihin eli interjektioihin.

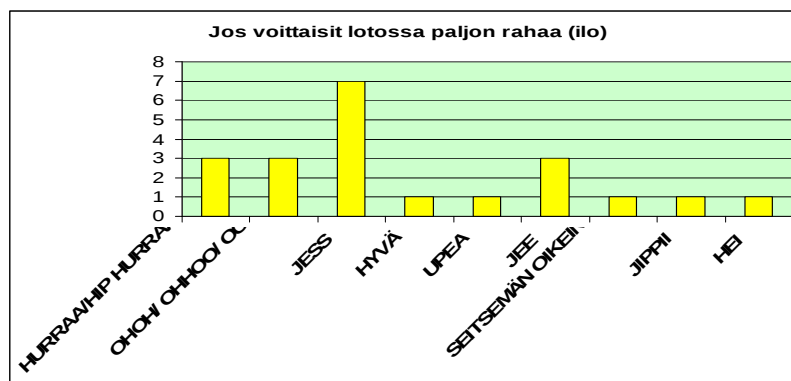
Etsimme tietoa alan tieteellisistä teoksista ja Internetistä Luimme lisäksi lingvistiikkaan liittyviä tutkimuksia, joissa käsitellään suomalaisten tunnesanojen merkitystä ja käyttöä.

Lisäksi haastattelimme tutkimustamme varten suullisesti 15 ihmistä. Huomasimme kuitenkin, että ihmisten oli aika vaikea vastata kysymyksiin, kun haastattelu nauhoitettiin, ja joihin kysymyksiin oli vaikea reagoida nopeasti. Tästä syystä päätimme antaa ihmisille aikaa pohtia kysymyksiä ja ehdotimme, että he täyttävät lomakkeet kirjallisesti. Yhteensä haastattelimme 24 ihmistä. Tutkimuksssamme käytimme myös kuvia ja sarjakuvia, jotka esittivät erilaisia tilanteita ja tunteita.

3. Tutkimuksen tulokset

Jaoimme kaikki tunteita ilmaisevat sanat seuraaviin ryhmiin: ilo ja riemu, ärsyyntyminen ja viha, suru ja harmitus, inho, pelko, hämmästyys, mielihyvä, helpotus ja äkillinen kipu. Haastateltavat kirjoittivat, millaisia huudahdussanoja ja kirosanoja he käyttäisivät antamissamme tilanteissa. Yhteensä oli 12 tilannetta, jotka alkoivat sanoilla ”Mitä sanoisit, jos...” Kaikkia tilanteita emme kuitenkaan ottaneet mukaan tähän raporttiin, koska tulokset olivat niin samansuuntaisia.

Ensimmäinen tilanne oli ”Mitä sanoisit, jos voittaisit lotossa paljon rahaa”. Suosituin iloa ilmaiseva sana on *jess*, toiseksi suosituimpia ovat *hurraa*, *ohhoo* ja *jee*.

Tutkimuksesta käy ilmi, että vihaisina suomalaiset käyttävät kirosanoja. Jos hissi ei toimi, mutta pitää päästä ylimpään kerrokseen, kaksitoista suomalaista käyttäisi rumia sanoja eli v:tä ja p:tä. Vain kaksi haastateltavaa sanoisi *Voi ei* ja kaksi käyttäisi sanoja *kaheli* ja *ääliö*.

Hämmästyttä suomalaiset paljastavat sanoilla *oh*, *vau* ja *ei oo totta*. Kysymys oli ”Mitä sanoisit, jos näkisit norsun Jyväskylän kadulla?” Niiden sanojen lisäksi haastateltavat sanoisivat myös jonkin kirosanan. Erään tytön ensimmäinen ajatus olisi ”Mitä se norsu nyt ajattelee minusta?”

Myös surullisina suomalaiset kiroilevat. Esimerkiksi tilanteessa, jossa suomalainen kadottaa itselleen tärkeän muistoesineen, hän käyttää voimasanoja tai jotkut ilmaisevat surua sanoen *voi itku*, *voi harmi* tai *voi ei*.

Jos kuulette suomalaisen huutavan *apua*, hän on varmaankin pelästynyt. Tutkimuksemme mukaan metsässä kävelevä suomalainen huutaisi *apua* huomattaessaan karhun lähestyvän. Jotkut suomalaiset kiroilisivat myös pelästyneinä tai murisisivat epäselvää sanahelinää, esimerkiksi *ääk* ja *äughkipripiip*.

Jos suomalainen sanoo hienon adjektiivisanan, se tarkoittaa, että hän pitää jostakin. Esimerkiksi saadessaan lahjaksi lempihajuvettä ja osoittaakseen pitävänsä siitä puolet haastateltavista mainitsi sanat *ihanaa* tai *upeata*. Muut sanoisivat ainoastaan *kiitos*.

4. Päätelmät

Tutkimuksesta käy ilmi, että jokaisen tunteen ilmaisemiseen on olemassa tiettyjä sanoja ja ilmauksia, jotka parhaiten kuvaavat, mitä ihminen tuntee. Tehtyämme haastattelut tulimme johtopäätökseen, että useimmiten käytetyt riemua ja hämmästyttäviä ilmaisevat huudahdussanat ovat lainoja englannista (esim. *vau*, *jess*, *jeps*, *jeee*). Kun halutaan ilmaista negatiivisia tunteita (vihaa, ärsyyntymistä) useimmiten käytetään kiro sanoja. Suomalaiset rakastavat kiro sanoja - melkein kaikki käyttävät kiro sanoja puhuessaan (50 % usein, 28 % joskus). Suosituimmat kiro sanat ovat *perkele*, *saatana*, *helvetti*, *vittu* ja *paska*, joita käytetään reagoitaessa johonkin epämiellyttävään tilanteeseen tai jonkun puhumiseen.

Yllättävin asia tutkimukssessamme oli se, että joskus ihmiset antoivat epäodotuksen mukaisia vastauksia, esimerkiksi ”on mahdotonta nähdä norsua Jyväskylän kadulla” ja ”en käytä hajuvesiä, koska olen allerginen niille”.

Mielestämme suurimpana ongelmana oli saada ihmisiltä juuri haluamaamme tietoa, koska vain harvat käyttivät huudahdussanoja vastauksissaan. Monet alkoivat selittää meille, mitä he sanoisivat, mutteivät käyttäneet interjektioita. Oli hyvin vaikea selittää haastateltaville, erityisesti vanhemmille ihmisille, mitä heiltä odotetaan.

Tutkimus oli mielenkiintoinen ja saimme sen avulla paljon tietoa tutkimuskysymykseemme liittyen. Tulokset olivat kuitenkin samansuuntaisia kuin niissä tutkimuksissa, joita aiheesta on jo tehty. Jos vielä tarkentaisimme tutkimusmenetelmiämme, erityisesti haastattelun ohjeistusta, saisimme varmasti monipuolisempia tuloksia.

Lähdeluettelo

Hakulinen, Auli et al. (2004): *Iso suomen kielioppi*. SKS:n toimituksia 950. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Kirosana. Saatavissa <http://fi.wikipedia.org/wiki/Kirosana#Korvikesanoja> Lainattu 1.08.06

Muikku-Werner Pirkko & Savolainen Erkki: Kieli käytössä – pragmatiikan perusteita. Saatavissa

<http://www.internetix.fi/opinnot/opintojaksot/8kieletkirjallisuus/pragmatiikka/etusivu.html>.

Lainattu 26.07.06

Siren Juhani: Perkele! Saatavissa <http://www.city.fi/lehti/article.php?id=832>. Lainattu 1.08.06

Tuovila Seija: Kun on tunteet. Suomen kielen tunnesanojen semantiikkaa. Saatavissa <http://herkules oulu.fi/isbn9514278070/>. Lainattu 26.07.06